

ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ АКТОРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Локарева Г. В.

*доктор педагогічних наук, професор
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-0828-7387
lokareva.g@gmail.com*

Рак М. С.

*студентка II курсу магістратури
факультету соціальної педагогіки та психології
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-0169-3254
marinarak30@gmail.com*

Ключові слова: *естетичний розвиток, естетична культура, естетичне сприйняття, естетичний смак, естетичний ідеал, професійна підготовка, майбутній актор.*

У статті розглядається естетичний складник професійної підготовки майбутніх акторів. Наводиться змістовий аналіз феномена «естетичний розвиток майбутніх акторів». Естетичний розвиток як процес удосконалення акторської майстерності майбутнього фахівця безпосередньо впливає на художній аспект його професійної діяльності. На підґрунті вивчення змісту досліджень із зазначеної проблеми доведена її недостатня розробленість і актуальність. Теоретично обґрунтовано й визначено сутність феномена «естетичний розвиток майбутнього актора» як процесу, завдяки якому відбуваються кількісні та якісні зміни в естетичному становленні особистості. Відповідно, накопичується й удосконалюється естетичний досвід фахівця, зміст якого становлять такі компоненти, як: естетичне сприйняття, художньо-естетичні знання, естетичне судження, естетична оцінка, естетична потреба, естетична насолода, естетичний смак, естетичний ідеал, творча діяльність. У статті подано дефініції кожного компонента, представлено й візуально проілюстровано механізм взаємодії цих компонентів та естетичного розвитку майбутнього актора загалом. Відзначено, що розуміння своєї професійної діяльності як мистецтва, прагнення до естетики акторської майстерності, до оволодіння професією на найвищому, мистецькому рівні відбиває ступінь самовизначення майбутнього фахівця, ґрунтуючись на естетичних ціннісних орієнтаціях. Ціннісні орієнтації майбутнього актора визначають вибірковість у ставленні до творів мистецтва та використання певних видів мистецтва у професійній діяльності, а також спрямовують процес естетичного розвитку майбутнього актора, мотивують його прагнення до оволодіння професією на найвищому, мистецькому рівні, визначають естетичні потреби, смаки й інтереси. Проілюстровано реалізацію естетичного розвитку майбутнього актора в процесі професійної підготовки та її підґрунтя: теоретичну та практичну базу.

AESTHETIC DEVELOPMENT OF FUTURE ACTORS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Lokareva G. V.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Zaporizhzhia National University,
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0828-7387
lokareva.g@gmail.com*

Rak M. S.

*Master Student
Faculty of Social Pedagogy and Psychology
Zaporizhzhia National University
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0169-3254
marinarak30@gmail.com*

Key words: *aesthetic development, aesthetic culture, aesthetic perception, aesthetic taste, aesthetic ideal, professional training, future actor.*

The article considers the aesthetic component of the professional training of future actors. A content analysis of the phenomenon of “aesthetic development of future actors” is given. Aesthetic development as a process of improving the acting skills of a future specialist directly affects the artistic aspect of his professional activity. On the basis of studying the content of research on this problem, its lack of development and relevance has been proved. The essence of the phenomenon “aesthetic development of the future actor” as a process, through which quantitative and qualitative changes in the aesthetic formation of the personality occur, are theoretically grounded and determined. Accordingly, the aesthetic experience of a specialist accumulates and improves, the content of which consists of the following components: aesthetic perception, artistic and aesthetic knowledge, aesthetic judgment, aesthetic assessment, aesthetic need, aesthetic enjoyment, aesthetic taste, aesthetic ideal, creative activity. The article presents the definitions of each component, presents and visually illustrates the mechanism of interaction of these components and the aesthetic development of the future actor. It is noted that the understanding of their professional activity as art, the desire for the aesthetics of acting, to master the profession at the highest, artistic level reflects the degree of self-determination of the future specialist, based on aesthetic value orientations. The value orientations of the future actor determine the selectivity in relation to works of art and the use of certain types of art in professional activities and direct the process of aesthetic development of the future actor, motivate his desire to master the profession at the highest, artistic level, determine aesthetic needs, tastes and interests. It is illustrated the implementation of the aesthetic development of the future actor in the process of professional training and its basis: theoretical and practical base.

Постановка проблеми. Соціальна місія актора – художньо-естетичний вплив на глядача засобами театрального мистецтва. Трансляція всієї інформаційної системи драматичного твору відбувається завдяки режисерському задуму й акторській майстерності виконавців ролей. Серед програмних компетентностей, якими повинен оволодіти майбутній актор у процесі професійної підготовки, є вміння диференціювати прекрасне (потворне), піднесене (нище) у творах мистецтва й навколишній дійсності; вміння бачити навколишній світ очима сценічного героя (автора), поглиблювати особисте сприйняття дійсності, співвідносити його зі сприйняттям сценічного героя (автора), пізнати його внутрішній, суб'єктивний світ, використовувати творчий підхід до професійної діяльності.

Уміння застосовувати засоби й методи розвитку творчого мислення, уяви, фантазії, інтуїції, емоційної пам'яті, емпатії в професійній діяльності; вміння аналізувати результати творчої діяльності вимагає спрямованості освітнього процесу на естетичний складник, що забезпечує всебічний художньо-естетичний розвиток особистості майбутнього фахівця сценічного мистецтва.

Естетичний розвиток актора безпосередньо впливає на художній аспект його професійної діяльності. Позитивна динаміка естетичного розвитку відбивається у творчому продукті й навпаки. Коли позитивна динаміка гальмує, або відбувається регрес естетичного розвитку, творчий потенціал майбутнього актора перебуває у статичному стані, а в майбутньому здобувач освіти втрачає навіть набуте раніше.

Проблема естетичного розвитку майбутнього актора має суттєве значення в професійній підготовці компетентного, творчого фахівця і відповідно вимагає теоретичного обґрунтування феномена «естетичний розвиток актора» та його сутності і системного наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий характер зазначеної проблеми підтверджується наявністю необхідних передумов її теоретичного розв'язання, представлених у педагогічній науці та практиці. Так, у роботах видатних науковців І. Беха, В. Бутенка, І. Герасимової, С. Дементьєвої, Т. Зайцевої, О. Комаровської, О. Куревіної, Л. Масол, Н. Миропольської, М. Роганової, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Тихомірової, В. Томашевського, Г. Шевченко та багатьох інших представлена концепція естетичного виховання особистості. Роль мистецтва в естетичному розвитку людини досліджена в працях відомих учених, зокрема І. Зязюна, О. Отич, О. Семашко, Е. Шикунова. До проблеми естетичного розвитку засобами хореографічного мистецтва зверталися

Б. Мануйлів, О. Мартиненко, А. Шевчук, Ю. Гончаренко та інші науковці. Сучасним проблемам естетичного виховання студентської молоді присвячено праці багатьох дослідників. Так, Л. Глазунова висвітлює питання формування естетичної компетентності студентів закладів вищої освіти засобами народознавства; роботи М. Кір'ян присвячено вивченню проблеми естетичного виховання студентської молоді засобами мистецтва; О. Лук'янченко розглядає питання естетичного виховання студентів технічних спеціальностей у позааудиторній роботі засобами музичного мистецтва. Проблеми музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні знайшли своє відображення в наукових працях В. Дряпкі, Л. Коваль, Л. Кондрацької, О. Рудницької, Л. Масол.

Дослідниця Г. Шевченко, досліджуючи методологію, теорію та практику, у всіх своїх працях наголошує на особливій значущості естетичного виховання, спрямованого на духовний розвиток особистості. Ця проблема вивчається в контексті формування духовної безпеки особистості в умовах сьогодення. Усі праці автора спрямовані на розкриття проблем, пов'язаних із двома основними напрямками у вихованні особистості: художньо-естетичного і духовного.

Різні аспекти питання формування естетичної культури розкрито в працях М. Киященко, Л. Левчук, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, Т. Скорик, О. Шевнюк, О. Щолокової та інших науковців.

На основі аналізу теоретичних джерел встановлено, що проблема естетичного виховання та розвитку особистості є багатоплановою і різноманітною; передумовами теоретичного обґрунтування проблеми естетичного розвитку майбутнього актора є дослідження теоретичних засад основних концепцій естетичного виховання особистості, ролі мистецтва в розвитку особистості, сучасних шляхів естетичного виховання студентської молоді різними засобами мистецтва.

Розгляд наукових праць підтвердив актуальність проблеми естетичного розвитку майбутнього актора, яка не досить представлена як у теорії, так і на практиці. Відповідно, **мета статті** – теоретично обґрунтувати феномен «естетичний розвиток майбутнього актора» та його сутність і системне наповнення, дати змістову характеристику його складників і представити реалізацію процесу естетичного розвитку майбутніх акторів у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. З метою теоретичного обґрунтування зазначеного феномена було розглянуто понятійний конструкт «естетичний розвиток майбутнього актора», який містить узагальнене змістове навантаження педагогічного явища.

Поняття «розвиток» є невід’ємною якістю природи, суспільства мислення, рух від низького до вищого, народження нового та відмирання старого. Ця якість забезпечує світовий прогрес у всьому його розмаїтті. Поетапний усвідомлений перехід від однієї форми буття до більш досконалої приріданний суспільству загалом та кожній людині зокрема. Розвиток людини (майбутнього актора) – це процес становлення й формування її (його) особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих факторів. У педагогічному сенсі розвиток – це процес фізичного, розумового та морально-естетичного становлення особистості, що охоплює всі кількісні та якісні зміни, пов’язані з набуттям соціального досвіду й упровадженням його в практичну діяльність. Для майбутнього актора педагогічний складник з усіма його компонентами (фізичним, розумовим і морально-естетичним) є пріоритетним у становленні його і як особистості, і як фахівця.

Актор – творець сценічних образів, транслятор усіх типів художньо-естетичної інформації драматичного твору (інтелектуальної, пізнавальної, естетичної, художньої, емоційно-чуттєвої, морально-етичної, психологічної, психоенергетичної, особистісно-авторської, прагматичної). Його професійний тезаурус, художньо-естетичний досвід перебуває в постійній динаміці. Актор не може існувати у статичному стані, тому естетичний розвиток для нього – це необхідність його творчого існування.

Майбутній актор як здобувач фахової освіти приходить у ЗВО з певним власним творчим потенціалом, що є базою для подальшого набуття професійних знань, умінь і навичок. Відповідно, його професійна освіта перебуває в прямо пропорційній залежності від розвитку особистісних характеристик, набутих ним попередньо. Фахово значущою характеристикою для майбутнього актора є естетичний розвиток, який демонструє процес набуття кількісних і якісних ознак кожного естетичного складника професійної підготовки та позначає результат надбань на певних етапах становлення особистості. Естетичний складник професійної підготовки майбутнього актора має такі компоненти, як: естетичне сприйняття, художньо-естетичні знання, естетичне судження, естетична оцінка, естетична потреба, естетична насолода, естетичний смак, естетичний ідеал, творча діяльність (рис. 1).

На нашу думку, естетичний розвиток майбутнього актора – це процес набуття ним кількісних і якісних показників кожного компонента естетичного складника професійної підготовки. Отже, розглянемо докладніше змістове наповнення естетичного складника та механізм естетичного розвитку майбутнього актора.

У процесі естетичного розвитку особистості відбувається накопичення її естетичного досвіду, зміст якого якісно та кількісно характеризує перебіг художньо-естетичного становлення майбутнього актора, а саме: збагачення художньо-естетичного тезауруса, накопичення знань, естетичних переживань, уявлень. **Естетичний досвід** містить у собі цілісну картину світу, яка суб’єктивно відображена в органічній єдності всіх його складників, таких як: культурний багаж; широта й глибина ерудиції в галузі мистецтва; прагнення до постійного оновлення мистецьких знань і естетичних вражень, доцільного використання їх у своїй професійній діяльності; відчуття епохи, стилю, виду, жанру, техніки тощо; здатність до інтерпретації, застосування естетичного досвіду в театральній сфері (акторській майстерності); самостійність естетичних суджень; сформованість критеріїв естетичної оцінки художніх творів і навколишньої дійсності. Мистецтво є особливим досвідом світосприйняття, воно забезпечує збереження культури почуттів і сфери їхнього розвитку та збагачення.

«Запуском» механізму процесу естетичного розвитку є **естетичне сприйняття**. Цей компонент забезпечує здатність людини емоційно відкликатися на прекрасне (потворне) в природі та соціумі, любити й цінувати життя, яке стає змістовнішим, яскравішим і багатшим.

Художньо-естетичне сприймання – це, перш за все, культура сприйняття мистецьких творів; уміння входити в контакт із ними, розуміти естетично-образну мову мистецтва; активність і адекватність сприйняття мистецьких творів. Занурення в мистецтво суттєво впливає на формування людської особистості у соціальному (моральному) аспекті. Художньо-естетичне сприйняття навколишньої дійсності (природних і суспільних явищ, людини як духовного феномена, мистецтва як особливої форми свідомості) поглиблює попередньо набуті знання та відкриває для реципієнта нові горизонти естетичної інформації. Знання інформаційної системи твору мистецтва (пізнавальний, інтелектуальний, естетичний, художній, психологічний, морально-етичний, психоенергетичний, особистісно-авторський, емоційно-чуттєвий, прагматичний типи інформації) розширюють і поглиблюють професійний тезаурус майбутнього актора, стають підґрунтям для подальшого розвитку складників естетичного досвіду. На когнітивних засадах базується **естетичне судження** – одна з форм естетичної свідомості, висловлювання думок про естетичний об’єкт або предмет, що сприймається реципієнтом, пізнавальне співвідношення об’єктивної інформації з власним уявленням про естетичний об’єкт. Естетичне судження є безпосередньою формою реакції на прекрасне, піднесене. Сутність

Рис. 1. Змістове наповнення естетичного складника професійної освіти майбутнього актора та механізм його естетичного розвитку

естетичного судження становить система естетичних норм і установок, які дають орієнтири на висловлювання думок щодо естетичного об'єкта сприйняття. Ця форма естетичної свідомості є одним зі способів позитивної або негативної реакції на естетичні моменти дійсності й мистецтва. Логічним продовженням судження є естетична оцінка, яка природно є позитивною або негативною. **Естетична оцінка** – це спосіб визначення естетичної цінності об'єкта, яка відображається в естетичному судженні та є результатом естетичного сприйняття. Таке взаємопроникнення позначених вище компонентів відбиває естетичне ставлення особистості до мистецтва, оточення, а також до себе як до суб'єкта естетичного спілкування. Естетична оцінка визначає ступінь досконалості з позиції краси. Естетична оцінка притаманна всім об'єктам навколишньої дійсності, художньо-естетична – тільки творам мистецтва. Вона має усвідомлений характер. Її зміст відбивається через особистісно-професійні характеристики актора.

Інтенсивність контактів із мистецькими творами, уміння побачити та визначити ступінь краси в об'єктах дійсності (естетична оцінка) тісно пов'язані з таким складником естетичного досвіду, як **естетичний смак**. Він розглядається як здатність особистості до індивідуального відбору об'єктів із сукупності естетичних явищ, які найбільше співвідносяться з її поглядами й уявленнями про прекрасне, досконале, породжують позитивні почуття в процесі сприймання. Смак завжди має індивідуальний характер. Він формується завдяки таким зовнішнім і внутрішнім фак-

торам, як: вплив авторитетних для майбутніх акторів викладачів, керівників курсу, діючих акторів та спілкування з особистостями, обізнаними в мистецтві, безпосередні контакти з високохудожніми творами мистецтва тощо; внутрішня мотивація до підвищення рівня художньо-естетичної освіченості. Практичний прояв естетичного смаку в майбутнього актора має велике значення в його артистичному самовдосконаленні. Відсутність уваги до розвитку естетичного смаку суттєво позначається на якості його акторської майстерності.

Від рівня сформованості естетичного смаку та його сутнісного наповнення залежить естетична насолода від комунікації з мистецтвом та зовнішнім оточенням. **Естетична насолода** – це гедоністичне почуття переживання людиною позитивних емоцій, пов'язаних із проявом відчуття задоволення внаслідок сприймання об'єктів красивого, що спонукає до милування ними; задоволення від участі у створенні прекрасного. За умови активної енергетичної роботи естетична насолода завдяки уяві викликає бажане переживання. Естетична насолода має предметно-ситуативний характер і стимулює особистість до нових комунікацій із прекрасним, що дає змогу отримати катарсис.

Бажання відчувати гедоністичне почуття спонукає особистість до спілкування з творами мистецтва, природою. Ці естетичні об'єкти викликають у людини бажання відчувати позитивні приємні почуття від елементів краси, яка в них спостерігається, а відповідно, реципієнт бажає цих зустрічей знову й знову. У такий спосіб на рефлекторному рівні закріплюється жага до прекрасного, яка

стає сталим бажанням – естетичною потребою. **Естетична потреба** – це внутрішня зацікавленість (бажання) постійно відчувати вплив естетичних подразників та ще раз пережити естетичну насолоду від естетичних цінностей, які не викликають матеріальної зацікавленості. Отже, естетична потреба є безкорисною духовною потребою (позавітальним задоволенням) і, за А. Маслоу, перебуває на верхівці його піраміди потреб у категорії самовираження. Потужним мотиватором у задоволенні естетичних потреб є досягнення у своїй життєдіяльності естетичного ідеалу. Це спонукає майбутнього актора до естетичного пізнання, результат чого вплине на професійну творчу діяльність. Естетична потреба функціонує як в усвідомленій, так і в неусвідомленій формі та проявляється через емоційну сферу. Через розвиток комплексу компонентів естетичного досвіду відбувається спрямування особистості фахівця на досягнення естетичного ідеалу в його професійній творчій діяльності.

Естетичний ідеал – це конкретно-чуттєве уявлення про естетичне вдосконалення навколишньої дійсності (природи, людини, суспільних явищ, діяльності, мистецтва), яке спонукає формування потреб у прекрасному, у ціннісних орієнтирах, регулює поведінку, визначає шляхи досягнення краси в різних видах діяльності. Естетичний ідеал – це найвища форма естетичної свідомості, яка ґрунтується на компонентах естетичного досвіду і є його інтегрованим складником. Розвиток попередньо проілюстрованого механізму дає уявлення про процес і результат сформованості естетичного ідеалу й передбачає такі кроки: навчити майбутнього актора дивитись і бачити, відчувати

прекрасне, розрізняти досконале в навколишній дійсності, сформувати вміння дати оцінку всім явищам дійсності з позиції краси, виробити критичне ставлення, розвивати основні форми естетичної свідомості, брати участь у реалізації ідеалу в акторській діяльності.

Професійна акторська діяльність апіорі має художньо-естетичний характер. **Художньо-естетична діяльність** – це специфічний різновид творчої, духовно-практичної діяльності, яка відбувається за «законами краси» та ґрунтується на всіх елементах естетичного досвіду. Результат акторської діяльності відображає рівень сформованості кожного елемента естетичного розвитку (естетичне сприйняття, художньо-естетичні знання, естетичне судження, естетична оцінка, естетична потреба, естетична насолода, естетичний смак, естетичний ідеал), відповідно віддзеркалює і поведінку майбутнього актора. Особистістю демонструється власне естетичне ставлення до мистецтва й до себе як до суб'єкта естетичного спілкування та творчої професійної діяльності, зорієнтованої на самовдосконалення.

Розуміння своєї професійної діяльності як мистецтва, прагнення до естетики акторської майстерності, до оволодіння професією на найвищому, мистецькому рівні відбиває ступінь самовизначення майбутнього фахівця, ґрунтуючись на естетичних ціннісних орієнтаціях. **Естетичні ціннісні орієнтації** – це спрямованість особистості на естетично важливі, особистісно значущі художні об'єкти (твори мистецтва) відповідно до «законів краси», яка впливає на кожний естетичний компонент естетичного досвіду. Так, осо-

Рис. 2. Естетичний розвиток у системі професійно спрямованих дисциплін

бистістю сприймаються ті твори мистецтва, які відповідають її улюбленому жанру або стилю. Ціннісні орієнтації майбутнього актора визначають вибірковість у ставленні до творів мистецтва й використання певних його видів у професійній діяльності та структурі вільного часу; мотивують прагнення до естетики праці, до оволодіння професією на найвищому, мистецькому рівні, визначають естетичні потреби, смаки та інтереси.

Під час сучасної професійної підготовки майбутнього актора у вищі робляться спроби належним чином забезпечити процес естетичного розвитку студентської молоді, створити педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня їхньої естетичної культури. Відбувається цей процес завдяки засвоєнню знань, умінь і навичок професійно спрямованих дисциплін (рис. 2).

Процес естетичного розвитку (накопичення всіх складників естетичного досвіду) майбутнього актора під час професійної підготовки в Запорізькому національному університеті відбувається комплексно, відповідно до основного принципу театального мистецтва: театр – мистецтво синтетичне (К. Станіславський). Відповідно, естетичний розвиток майбутнього фахівця відбувається засобами навчальних дисциплін, які становлять цей синтез (рис. 2). Як показано на рисунку, процес естетичного розвитку майбутнього актора має в основі дві бази: теоретичну та практичну.

Теоретична база формування естетичного досвіду та надбання уявлення про естетичні цінності ґрунтується на таких навчальних дисциплінах, як історія театру, психологія мистецтва, психологія творчості, які забезпечують формування когнітивної компетентності майбутніх акторів. У сукупності всіх типів художньо-естетичної інформації, закладених у програми вищезазначених навчальних дисциплін, відбувається набуття якісних та кількісних змін у всіх елементах естетичного досвіду, а саме: здатності особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного в мистецтві та дійсності, потреби в естетичних переживаннях, спілкуванні з художньо-естетичними цінностями, здатності оцінювати твори мистецтва, естетичні явища з позицій естетичних знань та ідеалів тощо.

Прагнення й уміння втілювати закони краси в професійну діяльність реалізуються через практичну базу естетичного розвитку в процесі формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей: здатність транслювати художньо-естетичну інформацію твору театального мистецтва (вистави) глядачам, здатність робити аналіз п'єси, уміння розкрити емоційно-художній образ музичного твору, здатність відтворювати знання про музичну культуру, теорію музики, здатність самостійно працювати над сценічним втіленням різних за жанрами літературних творів засобами сценічного мовлення, оволодіння пластичністю тіла; уміння рухатися цілеспрямовано, економно й точно, уміння користуватися різними за характером рухами; оволодіти «скульптурністю» тіла у статиці та в рухах тощо. Усі ці компетентності набуваються на підґрунті практичної бази естетичного розвитку в процесі вивчення навчальних предметів, позначених на рис. 2.

Саме на студентський вік припадає період формування й розвитку емоційної, вольової, інтелектуальної та творчої сфер особистості. Отже, студентський вік є сенситивним періодом для накопичення естетичного досвіду й розвитку кожного його елемента.

Висновки. Естетично розвинена особистість ставиться до себе, до природи, до інших не як споглядач, а як людина, яка відчуває унікальність і своєрідність іншого. У контексті естетичного розвитку майбутніх фахівців театального мистецтва слід відзначити посилення свідомої мотивації до набуття кількісних і якісних змін у всіх елементах естетичного досвіду, які забезпечують зміцнення таких професійних характеристик особистості, як самостійність, цілеспрямованість, емпатія, ініціативність, креативність. Отже, естетичний розвиток майбутнього актора спрямований на формування естетичної культури особистості, яка зумовлює оцінювання прекрасного й потворного, вияв почуття міри у власній творчій діяльності. Пошук нового методичного інструментарію з формування та розвитку кожного компонента естетичного розвитку, визначення ефективних організаційно-педагогічних умов є перспективою подальшого дослідження проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 840 с.
2. Глазунова Л.О. Естетичне виховання студентської молоді. *Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції* (м. Житомир, 22–23 травня 2014 р.) / За ред. О.А. Дубасенюк, В.А. Ковальчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 203–209.
3. Гончаренко Ю.В., Тітов Ю.В. Сучасний танець як засіб розвитку творчої особистості майбутнього актора. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 1(34). С. 100–106.
4. Зязюн І.А. Естетичні засади розвитку особистості. Мистецтво у розвитку особистості. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. С. 14–16.

5. Комаровська О.А. Мистецька освіта: передчуття змін і готовність до них. *Мистецтво та освіта*. 2017. № 3(85). С. 10–15.
6. Локарева Г.В. Художньо-естетична інформація твору мистецтва в формуванні духовного світу особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : збірник наукових праць. Ч. 2 / Гол. редактор Г.П. Шевченко. Вип. 4(79). Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. С. 157–167.
7. Локарева Г.В. Психолого-педагогічний складник професійної підготовки майбутнього актора. *Стратегія розвитку професійної підготовки та естетичного виховання майбутніх акторів і дизайнерів у третьому тисячолітті* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції / Головні редактори: Г.В. Локарева, Ю.В. Гончаренко. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. С. 17–22.
8. Масол Л.М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Педагогічні науки*. 2012. № 2. С. 127–131.
9. Скорик Т.В. Формування естетичного досвіду студентів засобами музики : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 1998. 169 с.
10. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти. Чернівці : Зелена Буковина, 2009. 352 с.
11. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ : АПН України, 2002. 258 с.

REFERENCES

1. Bekh, I.D. (2008). Vychovannia osobystosti [Education of personality]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Hlazunova, L.O. (2014). Estetychne vykhovannia studentskoi molodi [Aesthetic education of student youth]. *Innovatsiini pidkhody do vykhovannia studentskoi molodi u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konferentsii*. Zhytomyr [in Ukrainian].
3. Honcharenko, Yu.V., Titov Yu.V. (2020). Suchasnyi tanets yak zasib rozvytku tvorchoi osobystosti maibutnoho aktora [Modern dance as a means of developing the creative personality of the future actor]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Pedagogichni nauky*. № 1(34). P. 100–106.
4. Ziazun, I.A. (2006). Estetychni zasady rozvytku osobystosti [Aesthetic principles of personality development]. Chernivtsi [in Ukrainian].
5. Komarovska, O.A. (2017). Mystetska osvita: peredchuttia zmin i hotovnist do nykh [Art education: anticipation of change and readiness for them]. *Mystetstvo ta osvita*. № 3(85). P. 10–15.
6. Lokarieva, G.V. (2017). Khudozhno-estetychna informatsiia tvoru mystetstva v formuvanni dukhovnoho svitu osobystosti [Artistic and aesthetic information of a work of art in the formation of the spiritual world of the individual]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*. Vyp. 4 (79). P. 157–167.
7. Lokarieva, G.V. (2020). Psykholoho-pedahohichniy skladnyk profesiinoy pidhotovky maibutnoho aktora [Psychological and pedagogical component of professional training of future actors]. *Stratehiia rozvytku profesiinoy pidhotovky ta estetychnoho vykhovannia maibutnykh aktoriv i dizaineriv u tretomu tysiacholitti: materialy II Vseukrainskoi naukovy-praktychnoy konferentsii*. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
8. Masol, L.M. (2012). Kontseptsiia khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladakh [The concept of artistic and aesthetic education of students in secondary schools]. *Pedahohichni nauky*. № 2. P. 127–131.
9. Skoryk, T.V. (1998). Formuvannia estetychnoho dosvidu studentiv zasobamy muzyky [Formation of aesthetic experience of students by means of music]. *Dissertation candidate of pedagogical sciences*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Otych, O.M. (2009). Mystetstvo u systemi rozvytku tvorchoi indyvidualnosti maibutnoho pedahoha profesiinoho navchannia: teoretychnyi i metodychnyi aspekty [Art in the system of development of creative individuality of the future teacher of professional training: theoretical and methodical aspects]. Chernivtsi [in Ukrainian].
11. Rudnytska, O.P. (2002). Pedahohika: zahalna ta mystetska [Pedagogy: general and artistic]. Kyiv [in Ukrainian].